

Driebergen 20 oktober 2023

<https://www.nd.nl/podcast/dick-en-daniel-geloven-het-wel/1195586/-125-israel-of-palestina-deze-christenen-staan-lijnrecht-tegenover-elkaar-maar-gaan-in-gesprek>

Beste mensen,

Allereerst dank aan Kairos-Sabeel voor de uitnodiging hier iets te vertellen. Het thema van deze avond is transformatie – hoe ben je anders gaan denken over Israël en Palestina? Dan denk je aan mensen die christelijk zijn opgevoed, die van huis uit de liefde voor Israël hebben meegekregen en die pas later ontdekten hoe gruwelijk die staat omgaat met de Palestijnen.

Mijn verhaal is anders. Ik kom uit een niet-gelovige familie, waar men onder andere PvdA en PSP stemde. Als het daar al over Israël ging, dan was dat in kritische zin. Zelf ben ik politiek bewust geworden in de jaren negentig. Ik herinner me hoe geschokt mijn moeder en stiefvader waren bij de moord op Rabin. Ik heb wat flarden meegekregen van het vredesproces. Dat is het wel. Het meest gevormd ben ik door het gymnasium waar ik op zat, en waar de sfeer voor zover ik me herinner tamelijk Israëlkritisch was.

Dat is mijn achtergrond. Toen ik in het jaar 2000 christen werd, veranderde er iets. Dat staatje Israël werd ineens het “Heilige Land”. Ik zat op de evangelische studentenvereniging Ichthus Grunn’, waar velen extreem pro-Israël zijn. Een van de zoons van dominee Henk Poot, fervent pro-Israël, zat bij mij op kring. Ik moest ineens positie kiezen. Daar begon mijn zoektocht om grip te krijgen op Israël als het Heilige Land. In eerste instantie heb ik me luisterend opgesteld, om al snel tot de conclusie te komen dat het niet aan mij besteed was om allerlei bijbelpassages en eindtijdverwachtingen te betrekken op de hedendaagse staat. Ik kan het zo niet zien.

Maar met de Palestijnen had ik nog steeds niet zo veel. Mijn eigen échte transformatie vond plaats toen ik naar Dokkum reisde. Bij een kennis, die net als ik actief was voor de ChristenUnie-jongeren, logeerde toen een dominee: Jonathan Esawi. Een Palestijnse dominee. En als student journalistiek mocht ik hem interviewen.

Dat was voor mij een openbaring. Ten eerste de ontdekking dat er zo iets bestaat als Palestijnse christenen. Ten tweede het besef dat deze groep christenen een boodschap heeft die in dat wereldje van Ichthus en ChristenUnie totaal wordt weggedrukt. Er wordt niet naar geluisterd.

In voorbereiding op deze avond pakte ik dit prille journalistieke werk er weer bij. Het is een interview uit oktober 2003, dus precies twintig jaar geleden. Sommige dingen zou ik nu anders optekenen. Ik schrijf bijvoorbeeld op hoe Esawi vertelde dat in 1948 grote groepen Palestijnen “vertrokken”, maar hij heeft ongetwijfeld gezegd: ze zijn verdreven.

Wat mij nu opvalt, is hoe actueel zijn verhaal nog is. Hij zegt: “Sinds het sluiten van de Oslo-Akkoorden is het leven voor ons een marteling. Toen het vredesproces begon

werd de door Israël verleende reisvergunning ingetrokken.” Reizen is sindsdien voor Palestijnen extreem lastig. Hij vervolgt: “De Israëli’s hebben politieke en militaire controle over alle wegen. Er is een militair paspoort nodig om te reizen tussen steden.” En dan voegt de dominee iets toe waar in Nederland vaak felle reacties op komen: “Wat oudere mensen in Nederland herkennen dit, omdat het lijkt op de situatie tijdens de Duitse bezetting.”

Het gesprek met Esawi was mijn eerste introductie in het leven van een Palestijn. Terwijl ik luisterde, voelde ik al hoe belangrijk het was om dit verhaal op te tekenen, juist voor de achterban van de ChristenUnie. Esawi vertelde over het leven op de Westbank:

“De mensen in Palestina houden zich niet bezig met leuke dingen zoals een bioscoopbezoek of een dagje uit. Ze zijn alleen bezig met eten, leven, scholing. Zodra ze een visum krijgen, gaan ze weg. Emigratie is vijand nummer één voor het Palestijns christendom. Als mensen zeggen ‘ik wil naar het buitenland’, dan antwoord ik: als het voor een studie is, dan wil ik je helpen. Als je voorgoed wilt vertrekken, help ik niet.” Die *brain drain* is helaas niet gestopt. Nog steeds kampt Palestina met het probleem van vertrekkende mensen, die de uitzichtloosheid ontvluchten.

Esawi stond ook kritisch tegenover de Israëltheologie die in landen als Nederland gangbaar is: “Er wordt vaak te veel aandacht gegeven aan de eindtijd. God heeft iets speciaals met de Joden, heeft bepaalde beloftes gedaan, maar het is niet aan mij, als mens, om dat uit te voeren. Wij hoeven de agenda van God niet uit te voeren. Dat willen veel christenen met betrekking tot Israël wél. Ze geven niet om de ellende van de christen-Palestijnen. Ze lopen over hun schedels. Ze willen Israël helpen om de tempel te kunnen herbouwen.

Het merendeel van Israël is niet gelovig, atheïst. Welke christen gaat dat nu steunen? Ze vergeten dat ook Israël in staat is om iets fout te doen.”

Ik citeer hem hier vrij uitgebreid, omdat het goed is om in een tijd als deze Palestijnse stemmen te horen.

Toen ik het interview met Esawi had uitgewerkt, dacht ik: maar hier kan het toch niet bij blijven? Met de ChristenUnie-jongeren bereidden we vervolgens een deelsessie voor op het partijcongres. Doel was om het partijprogramma aan te passen. Dat programma was uiterst Israëlminnend. Ons voorstel was volgens mij: schrap de passage die spreekt over Jeruzalem als “ongedeelde hoofdstad van Israël”.

Wat ik toen zag, had ik niet verwacht. Toen nog niet. Terwijl wij ons voorstel deden, werden er mensen ontzettend boos. Er liep zelfs iemand huilend weg. Het voorstel stuitte op een muur van emotie en verzet. Er viel geen redelijk gesprek te voeren.

Daar, twintig jaar geleden, begon mijn band met het Palestijnse volk. Die relatie is er sindsdien gebleven. Wat mij opvalt is hoe weinig we zijn opgeschoten. Dezelfde passage staat ook nu nog in het ChristenUnie-programma. De jongeren van nu willen dat nog steeds aanpassen. Maar de jongeren van twintig jaar geleden horen nu misschien inmiddels bij de groep die dit wil tegenhouden. En ik ben al meer dan tien jaar weg bij de ChristenUnie, teruggekeerd naar het pacifistisch socialisme van mijn familie.

Inmiddels leven we in een heftige tijd. Ik heb me in het maatschappelijk debat geroerd. Vorige week ging ik in een podcast in gesprek met Sara van Oordt van Christenen voor Israël. Ik deed dat bij het *Nederlands Dagblad*, waar ik zeven jaar heb gewerkt. Die krant geeft op een goede manier ruimte aan veel verschillende geluiden, maar vandaag bedacht ik me, dat mijn oud-werkgever vorige week voor het eerst uit eigen beweging informeerde hoe ik tegen Israël en Palestina aankijk. Ik ben nu iemand van buitenaf en dat scheidt blijkbaar ruimte om naar elkaar te luisteren. Dat is, vind ik, een probleem. In de christelijke wereld is er een gebrek aan open gesprek over de grondslagen en daden van de staat Israël. Het wordt wel gevoerd, maar te weinig op de plekken die er echt toe doen, zoals politieke partijen en media. Elk gesprek staat daar onder flinke druk, vooral vanwege de invloed die de Israëllobby heeft op christelijke organisaties.

Een ander groot probleem is dat mensen die zich, zoals ik, inzetten voor de mensenrechten van de Palestijnen, direct als extreem worden weggezet. Zo van: je hebt pro-Israël aan de ene kant en pro-Palestijns aan de andere kant.

Maar ik ben niet pro-Palestijns, vertelde ik vorige week tijdens de ND-podcast. Ik ben pro-menselijke waardigheid. Ik vind de aanslagen van Hamas gruwelijk en keur die stellig af. Ze komen voort uit dezelfde ontmenselijking die ook Israël drijft om de Palestijnen collectief te straffen.

Ik herhaalde dat dinsdag op een demonstratie, die ik samen met medechristenen organiseerde in Den Haag. Ons Christelijk Collectief spreekt zich uit tegen etnische zuivering en dreigende genocide in Gaza. Toen ik mijn toespraak daar begon met het afkeuren van de actie van Hamas, keken mensen verontrust. Toch is het goed ook dit te blijven zeggen.

De Palestijnse christenen die ik heb leren kennen, vechten elke dag tegen de haat jegens Israël die zich opdringt, door alles wat die staat doet. Jezus' "heb je vijand lief" is voor ons een abstractie, maar voor hen bepaald niet. Zij weten hoe moeilijk dat is. Toch vinden zij dat ze zelfs de Israëlische soldaat die haar wapen op hen richt, moeten liefhebben.

Mijn oproep op de demonstratie was: spreek je uit tegen de catastrofe die zich voltrekt in Gaza. Donderdag nog is er een bom geland nabij de orthodoxe kerk waarin tientallen Palestijnse christenen en moslims schuilen. In Nederland krijgen mensen berichten van hun dierbaren in Gaza, soms van hun eigen moeder: ik neem maar vast afscheid, zeggen ze, want deze dag kan zomaar mijn laatste zijn.

Daar word ik stil van. En daarom zeg ik nu nogmaals: spreek je uit.